

Rodič jako vzor a autorita dospívajícího člena rodiny

Ivana Vladíková

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivana VLADÍKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Téma práce: **Dospívající a jejich vztah k autoritám**

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení a zpracování teoretických východisek
2. Charakteristika výzkumného souboru
3. Vyhodnocení výzkumného vzorku, přijetí odpovídajících závěrů
4. Samostatná práce, čerpání informací z výzkumu a dostupné literatury

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Matějček Zdeněk : Po dobrém nebo po zlém?, Portál, Praha 1994

Co děti nejvíce potřebují, Portál, Praha 1995

Rodiče a děti, Avicenum, Praha 1986

Rogge Jan-Uwe : Děti potřebují hranice, Portál, Praha 1996

Taxová Jiřina: Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1987

Helus Zdeněk: Vyznat se v dětech, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1987

Cambel Ros: Potřebuji tvou lásku, Praha 1996

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Hladík**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **23. února 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2007**

Ve Zlíně dne 23. února 2007

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

L.S.

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Bakalářská práce zkoumá vztahy mezi dospívajícími členy rodiny a rodiči. Zabývám se faktory ovlivňujícími vztah dospívajících k rodiči jako autoritě, vývoj tohoto vztahu během puberty a zásadní rozdíl vnímání autority u dětí v mladším pubertálním věku a dětí ve starším pubertálním věku. Ve svých zjištěních se opírám o studium odborné literatury, vlastní zkušenosti rodiče a pedagoga mimoškolní činnosti. Výzkumné šetření, které jsem realizovala v rámci činnosti zájmových kroužků podzim roku 2006.

Klíčová slova:

autorita, autoritativní přístup, dotazník, rodina, etika, komunikace, kvantitativní výzkum, rodiče, otec, matka, uznání, výchova, osobnost, formální autorita, neformální autorita, kolektiv, vztah

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

My bachelor thesis explores relationships between teenagers and parents. I deal with factors which influence the teenager's relationship to a parent like an authority, a development of this relationship during puberty and the differently perceive of authority at younger teenagers and elder teenagers. In my results I insist on studying specialist literature, my own parent experience and pedagogical work. I realized my research in autumn 2006.

Keywords:

authorita, authoritative access, questionnaire, family, ethics, communication, quantitative research, parents, father, mother, appreciation, education, personality, formal authority, informal authority, collective, relationship.

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Jakobovi Hladíkovi za poskytnutí cenných rad, zkušeností při vypracovávání bakalářské práce, svým dvěma dcerám za trpělivost po celou dobu tvorby mé bakalářské práce, a také za cenné rady a jazykové korekce Mgr. Gabriele Králové.

„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, vychovat je v tom nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk vůbec dosáhnout.“

Franz Kafka

„Děti potřebují spíš vzory než kritiku“

Joseph Joupert

OBSAH

ÚVOD	7
I TEORETICKÁ ČÁST	8
1 AUTORITA JAKO POJEM	9
1.1 AUTORITA JAKO VZTAH.....	10
1.2 DĚLENÍ AUTORITY	10
1.2.1 AUTORITA FORMÁLNÍ A JEJÍ VLIV	11
1.2.2. AUTORITA NEFORMÁLNÍ A JEJÍ VLIV	13
2 AUTORITA RODIČE	13
2.1. RODINA V DĚJINÁCH.....	13
2.2. VÝCHOVA V RODINĚ.....	15
3 DOSPÍVAJÍCÍ A JEJICH VZTAH K AUTORITÁM	18
3.1 CHARAKTERISTIKA DOSPÍVAJÍCÍCH	19
3.2 RODIČOVSKÁ AUTORITA U DOSPÍVAJÍCÍCH	19
3.3 AUTORITA KOLEKTIVU JAKO FORMÁLNÍ INSTITUCE.....	23
3.4 AUTORITA KOLEKTIVU JAKO NEFORMÁLNÍ INSTITUCE	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 VÝZKUM	26
4.1 PŘEDMĚT VÝZKUMU	26
4.2 CÍL VÝZKUMU	27
4.3 ZÍSKÁVÁNÍ ÚDAJŮ	27
4.4 METODY VÝZKUMU.....	27
4.5 ZPRACOVÁNÍ A ANALÝZA ÚDAJŮ.....	28
4.6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	41
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM OBRÁZKŮ	47
SEZNAM PŘÍLOH	49

ÚVOD

Rodina je jednou z nejdůležitějších institucí, které člověka ovlivňují a formují od raného mládí. V rodině člověk získává zkušenosti a poznatky, které ho budou provázet po celý následující život. Proto se rodině a vztahům v ní přikládá největší význam ve vývoji mladého člověka, odtud si člověk nese své vzorce chování v životě a budoucnosti. Rodiče vychovávají své děti tak, jak je vychovávali jejich prarodiče. Různé formy výchovy mohou v té či oné formě usnadňovat nebo naopak ztěžovat život a vývoj v dospělého člověka. Rodina má mezi přirozenými výchovnými prostředky osobitý význam pro vývoj a výchovu mladé generace. V rodině dítě dostává základní výchovu a uvádí se do širších společenských kontaktů.

Dítě je dnes bráno jako osobnost s právem na vlastní názor. Otázka autority, vzájemných vztahů, komunikace, spolupráce a dobrý vztah jak mezi sourozenci navzájem, tak mezi dětmi a rodiči není vždy samozřejmostí. Ve své práci se opírám jak o své vlastní zkušenosti, tak o zkušenosti dětí a rodičů v Domě dětí a mládeže, kde několik let pracuji

Cílem mé bakalářské práce je zpracování problematiky a rozdílných pohledů na rodičovskou autoritu v posledním ročníku I.stupně a posledním ročníku II.stupně základní školy. Zajímalo mě, jak se vzhledem k věku dítěte mění jeho vnímání rodičovské autority, zda se mění upřednostňování jednoho z rodičů či zůstává stejná. Koho si představují jako autoritu a jaké vlastnosti by autorita měla mít.

Práce je členěna do dvou částí – na část teoretickou a empirickou. V první teoretické části, která je tvořena třemi kapitolami, vycházím z odborné literatury. V první kapitole se zaměřuji na samotný pojem autority, na různá pojetí a význam tohoto slova. Odráží se zde historie autority. Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na samotnou autoritu role rodiče, vztahy mezi rodiči a dětmi a vztahy v rodině. Empirickou část tvoří kvantitativně výzkumné šetření, jehož cílem je zjistit, zda faktory jako věk, pohlaví, vzdělání a sociální situace v rodině mají vliv na autoritu rodiče.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 AUTORITA JAKO POJEM

V encyklopediích najdeme pod slovem autorita odpovídající význam uznávaná vážnost, úcta, rozhodující vliv, moc. Slovo autorita pochází z latiny a odvozuje se od slovesa *auge-re*, posílit, podpořit, uplatnit. Autorita vyjadřuje tedy hlavně pozitivní významy jako záruku, jistotu, platnost, spolehlivost, hodnověrnost a řadu dalších. Označuje jednak osobu, jejíž rozhodnutí ostatní členové skupiny obvykle následují, jednak jejich vztah k tomu, od něhož taková rozhodnutí, rady a postoje očekávají. Jde o fenomén, se kterým se v životě člověk setkává takřka v jakékoli situaci.

Je-li autorita mocí pak jedině a pouze jako možnost nebo jako pomoc. Samo slovo autorita se odvozuje od řeckého *auxanein*, což znamená rozmnožovat, růst, nechat růst. Autorita je tedy schopnost pomoci, dát možnost, nechat růst, otevřenost a citlivost, pro vše, co je k růstu, co přinese ovoce. Pojem autorita chce vysvětlit, proč se lidé a lidské společnosti dávají ve svém jednání a rozhodování tak často vést názory a postoji určitých lidí, o nichž se pak také říká, že mají autoritu nebo jsou autoritou. Člověk je společenský tvor a v životě je velmi často odkázán na spolupráci s jinými lidmi či skupinami lidí a je pro ni také mimořádně vybaven, například schopností řeči. Pro něho i pro skupinu je velmi důležité, aby byl schopen jednat koordinovaně, v souladu s druhými, a často se potřebuje rozhodovat rychle. Výchovná praxe však stále více ukazuje, že škola i rodina bez autority a smysluplného režimu neplní účel, ztrácí svoji hodnotu, pevnost, jistotu i základní funkce. (Vališová, 1999). Autorita se však ze světa neztratila. Je vnímána v jiných kontextech a v mnohých proměnách. Nezmizela ani autorita dospělých vůči dětem, pouze nabývá nových hodnot a forem. (Vališová, 1999). Nositel autority je vnímán jako rozmnožitel hodnot, ochránce tradic, ten kdo buduje budoucnost. V tom je jeho pravé poslání v rodině, ve škole a na veřejnosti.

Na tomto místě je třeba připomenout ze sociální psychologie dobře známý fakt, že ve společnosti se často spojují osobnostní a organizační principy. Zakotvení jedince je vždy vázáno na určité místo ve společnosti či organizaci. Svého významu tak nabývá pozice. Přináší s sebou těsnou vázanost, leckdy až na úrovni přesné a jednoznačné definovatelnosti sociální role, tj. chování očekávaného od člověka v dané pozici. Každá pozice dává tedy jedinci, který v ní působí, určitý prostor pro podíl na moci, a to jak osobnostní, tak organizační. (Bedrnová, Nový, 2001)

V dnešním slova smyslu se výraz autorita používá ve významu legální, plnoprávné moci, nebo ve smyslu práva řídit nějaké konání, mít moc vykonávat. Označuje i nadvládu. Autorita stále vzbuzuje respekt, má vliv na charakter lidí. Dosud v sobě obsahuje něco z původní vážnosti a z této vážnosti vyvozenou převahu jedinců, společenských institucí, idejí. Podívejme se tedy společně na autoritu blíže.

1.1 Autorita jako vztah

Pojem autorita slyšíme ve slovníku dnešní doby poměrně často. Objevuje se v různých souvislostech - politických, etických, filosofických, ale i v diskusích okolo poslání církve. Slovo autorita nahání hrůzu, mluvíme o autoritářství a autoritě, o přirozené a „nepřirozené“ autoritě. Snažíme se rozlišit motivaci nebo podobu vůle, kterou má autorita ke svým podřízeným. Ale vlastně jde pořád o totéž, jde o autoritu jako moc, o autoritu jako dominantní postavení, o řízení nebo vedení (ať už autoritu přijatelnou či nikoliv). S autoritami se setkáváme denně, hledáme postoje, vymezujeme se, bereme na sebe roli autority. Autorita, obecně vzato, je sociální vztah mezi lidmi, kteří jsou z nějakého důvodu nositeli vážnosti, respektu a úcty a mezi těmi, kteří jim prokazují a projevují respekt a úctu. Autoritu si může člověk vybudovat, ale není to vztah trvalý. Je také možno o autoritu přijít nebo ji ztratit.

V přirozených podmínkách skupinového života se vytváří také přirozená autorita. Podmínkou vzniku přirozené autority je, aby členové skupiny sdíleli společné hodnoty a cíle, při jejichž dosahování má nositel autority uznávanou převahu či zásluhu. Příkladem je přirozená autorita mezi rodiči a dětmi, staršími a mladšími a podobně. Autorita v podmínkách společenské makro skupiny se chápe jako vážnost a zavazující vliv, který mají osoby, instituce, ideologie jako ztělesnění moci a uznávaných hodnot.

1.2 Dělení autority

Podívejme se jak vysvětluje autoritu Pedagogický slovník. Je to legitimní moc. Moc uplatňovaná v souladu s hodnotami těch, kdo jsou ovládáni, jim přijatelnou formou, která si získala jejich souhlas. Rozlišuje se autorita tradiční (formální), založená na postavení nosi-

tele autority v hierarchii nebo na jeho příslušnosti k určité sociální skupině, bez ohledu na jeho osobní kvality a autorita neformální, která vyplývá ze svobodného uznání převahy v některé významné oblasti a pozitivního hodnocení jejího nositele. Ta může být dále autoritou racionální, kterou jedinec získal, protože vzhledem ke svým znalostem nebo jiným odborným předpokladům je pro určitou funkci logicky nejlepším kandidátem, nebo autoritou charismatickou, danou zvláštními povahovými rysy jejího nositele. Přijetí autority významným způsobem zefektivňuje práci skupiny. Podle výsledků výzkumů (neformální) autoritu učitele u žáků vytváří zejména: způsob, jakým vyjadřuje svůj status; kompetentnost jeho vyučování; úroveň řízení činností ve třídě (management třídy); účinnost jeho přístupů k nežádoucímu chování žáků. (Průcha, 2003) Autorita je hlavně duchovní a mravní povahy.

Autorita umožňuje uplatňovat moc nad lidmi, což není vnímáno jako donucení, ale jako legitimní počínání. Podle teorie M. Webera může být autorita státní moci opřena buď o tradici, nebo o charisma určité osobnosti, nebo o racionální dohodu (panství). Charismatická autorita může přerůst v despoticke ovládání lidí, respektive v totalitarismus. Moderní liberální demokratické státy jsou spojeny s třením, racionálně legitimizovaným typem autority. Přemrštěné znaky autority v chování jsou pejorativně nazývány autoritářstvím. Autorita je v příslušných souvislostech předmětem zájmu sociologie, psychologie, sociální antropologie a politologie. Rozlišuje se: a) autorita přirozená, záleží na věkovém rozdílu (např. rodiče); b) autorita věcná, záleží na zvláštních kompetencích (např. představitel určitého oboru); c) autorita úřední, záleží na zvláštním oprávnění (např. policista); d) autorita osobní, charismatická, záleží na individuálním „vyzařování“ (např. vedoucí sekty).

1.2.1 Autorita formální a její vliv

Ve více organizovaných společnostech se schopnost rázného, rychlého a koordinovaného jednání skupiny dále podporuje tím, že se autorita určitého člověka, vůdce nebo náčelníka, výslovně označí a institucionalizuje, takže platí více méně trvale a dostává oprávnění vymáhat poslušnost ostatních. Protože historicky asi nejstarším případem, kdy na koordinovaném a rychlém jednání skupiny velice záleží, je boj a válka, byli to především vojevůdci, kteří si takovou autoritu získali a potom také prosazovali. Lidé se pak rozhodnutími takové autority řídit musí, bez ohledu na to, zda jsou rozumná a dobrá. V takovém případě mlu-

víme o formální autoritě, která se často vyjadřuje nějakým titulem, ozdobným oblečením nebo odznaky. Důležitým příkladem formální autority je soudce, který své rozhodnutí sice zdůvodňuje, musí však spor nakonec rozhodnout, i když toto rozhodnutí ze zjištěných skutečností úplně jasně nevyplývá.

Jakmile vznikla formální autorita, vzniká ovšem také nebezpečí jejího zneužití: zejména pod tlakem času, když je třeba jednat rychle, může náčelník začít vyžadovat poslušnost, hrozit a donucovat. Kromě toho mohou člověku s formální autoritou chybět právě ty schopnosti, která původně autoritu vytvářejí: statečnost, prozíravost, schopnost rychlého rozhodování a podobně. Skupina či společnost pak stojí před obtížným dilematem: buď poslechnout a koordinovaně jednat, i když hrozí neúspěch, anebo se vzepřít a tím ovšem ohrozit koordinované jednání skupiny, případně i tuto skupinu samu.

1.2.2. Autorita neformální a její vliv

“Každá autorita spočívá na výhodách, které přináší tomu, kdo ji poslechne“ (Napoleon Bonaparte)

Je daleko snazší přijmout nebo napodobit rozhodnutí či jednání někoho jiného než si sám získávat znalosti, potřebné pro vlastní dobré jednání a rozhodnutí. Člověk přebírá či přijímá stanovisko druhého zejména tehdy, pokud je to člověk zkušenější, jehož názory a rozhodnutí se už opakovaně osvědčily, pokud je dovede přesvědčivě a rázně navrhnout, případně i obhájit. Tím si takový člověk získává přirozenou čili neformální autoritu, jíž se ostatní nechávají vést, aniž by vyžadovali zdůvodnění nebo vysvětlení. Pro autoritu platí běžné mechanismy skupinové dynamiky a psychologie. Ti, kdo se jí nechávají vést, budou tím její váhu ovšem posilovat, budou ji obhajovat a působit v tomto směru i na jiné, případně vyvíjet nátlak na ty, kteří se autoritě podřídit nechtějí.

2 AUTORITA RODIČE

Na správný fyzický a psychický vývoj člověka má velký vliv společnost, tedy sociální skupina, jejíž je součástí. První skupina lidí, se kterou se dostává do kontaktu je rodina. Významnou podmínkou účinného výchovného vlivu rodičů na děti je, že musí být pro ně autoritou, tu jim přirozeně dává i to, že mají k dispozici věci potřebné pro existenci dítěte. Autorita rodiče se v žádném případě nesmí zakládat na jeho fyzické a mocenské převaze nad dítětem. Nesmí se vynucovat strachem před trestem apod. Až do doby dospívání je dítě silně závislé na rodičích. Významným rysem osobnosti, který rodiče kladně přenášejí na děti, je práce – vztah k práci. Pozitivní vztah k práci působí i na jejich autoritu před dětmi. Odbornost a kulturní přehled je jistě významným výchovným činitelem. Otec nebo matka, kteří vědí, jak správně odpovědět na otázky dítěte, poradit mu, vysvětlit a pomoci, mají úctu svých dětí. Získání a udržení autority rodičů vyžaduje cílevědomost a soustavné úsilí.

2.1. Rodina v dějinách

Kdysi v dávné společnosti byla rodina pro své členy jediným zdrojem poznatků. Na samém začátku této instituce byly tyto znalosti asi jednoduché – jak sehnat potravu, jak přežít v jednotlivých ročních obdobích a tak dále. Dítě pozorovalo osoby, které se o něj staraly a tak se to naučilo samo. Samozřejmě že to, co pokládáme za základní potřeby nyní, je mnohem složitější a náročnější. Instituce rodiny během dějinného vývoje prošla řadou proměn. Tyto postupné proměny, které mají povětšinou hluboké kořeny, se výrazně zviditelnily ve druhé polovině dvacátého století. Rodina tradiční a rodina moderní společnosti se liší v mnoha ohledech.

V křesťanské společnosti měla rodina po dlouhou dobu monopol na takzvaný legitimní sex, který postupně zaniká a předmanželský sex se stává všeobecně legitimním. V důsledku nárůstu počtu nemanželských dětí ztrácí rodina také svůj monopol na legitimaci plození dětí. Dříve bylo podle křesťanství manželství pojímáno jako celoživotní nezrušitelný svazek. „Trvalost rodiny byla garantována transcendentním imperativem: Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ (Možný, 2002) Toto pojetí je postupně substituováno chápáním manželství jako právní smlouvy, vypověditelné kteroukoliv z obou smluvních stran. Místo

transcendentní garance svazku hraje stěžejní roli láska (mnohdy rychle pomíjející), založená na vzájemné sexuální přitažlivosti. Zaznamenáváme postupný nárůst počtu rozvodů a opakovaných manželství. (Možný, 2002)

Další významnou roli v proměnách rodiny hraje dělba a změna povahy práce spolu s rozvojem různých institucí, které postupně začínají přebírat řadu tradičních funkcí, jež dříve náležely právě rodině. (Možný, 2002)

Dřívější typická rodinná formace je více generační patriarchální rodina. Jedná se o monogamní rodinu s dominantním postavením otce. Velkou roli zde hraje ekonomická aktivita, především v oblasti výroby, na které se většinou podílejí všichni členové rodiny. Jako příklad můžeme uvést typickou selskou rodinu, která vystupuje jako do značné míry hospodářská jednotka, vše co vyprodukuje a nespotřebuje, směřuje za další potřebné statky. Postupně však přestává být bydliště zároveň pracovištěm. Muž odchází za prací a žena se povětšinou soustřeďuje na péči o domácnost. (Možný, 2002)

Ve chvíli, kdy však práce začíná čím dál více spočívat v manipulaci se symboly a nevyžaduje tedy fyzickou zdatnost, která je vlastní více muži než ženě, začínají se ženy věnovat profesní kariéře a opouštět domácnosti. K tomu dochází od konce padesátých let minulého století. (Možný, 2002)

Dříve nezastupitelnou socializačně-výchovnou funkci rodiny částečně přebírá škola a jí podobné instituce. Také vliv na utváření určité hodnotové základny a představy o správném životním stylu u dětí již nepatří výhradně rodině. Právě v tomto hrají významnou roli masmédiá všeho druhu. (Možný, 2002)

Další změnu ve vývoji rodiny můžeme zaznamenat při sledování volby partnera. Zatímco v současné společnosti je prosazovaná svobodná volba partnera, dříve výběr partnera spadal spíše do kompetence rodiny. Při výběru hrálo stěžejní roli partnerovo společenské postavení či majetkové poměry. (Možný, 2002)

Výzkumy potvrdily, že ve všech společnostech žijí lidé v rodinách a všude je významnou institucí, i když má různé podoby. Rodina je sice stabilizačním prvkem společnosti, ale není neměnná co se týče vnitřní dělby rolí a funkcí ve společnosti. (Všeobecná encyklopedie - Nové Universum, 2003)

Rodina je primární skupina a zároveň sociální instituce považovaná za základ lidské společnosti. Její funkce spočívá v zajišťování reprodukce lidského rodu po stránce biologické

i kulturní. Fyzická péče o potomky je v rodině spojena s jejich výchovou, která provází socializaci. Tento proces, jeho základní podoby, se přenáší z generace na generaci, a s tím i kulturní vzory, tradice. Základem rodiny je manželský pár, který reprezentuje zároveň dvě hlavní rodinné role rodičů. Ti společně s dětmi tvoří jádrovou či nukleární rodinu. Je to malá uzavřená skupina s intimními vazbami a poměrně jasně vymezenou dělbou rolí, jejíž členové obecně vykazují velkou míru vzájemné solidarity. Širší rodina zahrnuje další příbuzné. V naší kultuře je většinou třígenerační, tři nukleární rodiny v přímé příbuzenské linii. Podle některých teorií je společnost spíše souhrnem rodin než jednotlivců. Pro jedince bývá rodina základem referenční skupinou. Rodina, do které se člověk narodí, je jeho takzvanou orientační rodinou, taková kterou sám posléze založí, je jeho takzvanou reprodukční rodinou. Rodina poskytuje jedinci nejen vzory chování, ale také určitý sociální kapitál, který je důležitý, většinou podstatný pro jeho profesní i společenskou mobilitu. Rodina by měla být místem, kde jsme přijímáni takoví, jací skutečně jsme. Nejde tedy pouze o vytvoření zázemí pro děti vyrůstající v rodině, ale zároveň o poskytnutí této emoční podpory všem jejím členům, kteří ji právě potřebují. Rodina má tuto emoční podporu poskytovat všem jejím členům, kteří ji právě potřebují.

2.2. Výchova v rodině

V dřívějších dobách byl pro dítě v rodině větší autoritou otec a velká část výchovy zůstávala na matce. V dnešní společnosti jsou role rodičů více vyrovnány. Důležité je, aby rodiče považovali požadavky a nároky mladého člověka za důležité, aby mu důvěřovali a na výchově se podíleli v souladu.

Rodina má mezi přirozenými výchovnými prostředky osobitý význam pro vývoj a výchovu mladé generace. V rodině dítě dostává základní výchovu a uvádí se do širších společenských styků. August Comte nazval rodinu spojovacím mostem mezi jedincem a společností, a tak poukazoval na jeho základní úlohu ve společnosti. V průběhu společenského vývoje se značně změnila struktura i společenská funkce rodiny. Tyto prameny se projevují ve změně velikosti rodiny, v zániku širších rodinných závazků a ve vzniku tzv. malé rodiny, která se zakládá na svazcích přímé rodinné příbuznosti. Změnila se i výchovná funkce rodiny, hlavně její úloha v procesu učení a výchovy mladé generace. Nejvšeobecnější definice rodiny hovoří, že to je skupina osob spojených závazky manželství, krve nebo adopce,

kteřé obvykle bývají spolu a v rámci skupiny postupují podle společensky určené a uznané dělby práce a podle společensky vymezených souborů úloh. V období, kdy dítě všechny svoje představy, postoje a činy odvozuje z příkladu dospělých, celá atmosféra rodinného prostředí velmi ovlivňuje proces formování a jeho osobnosti. Rodiče jsou po určitou dobu vývoje dítěte průvodci životem. Pevný rodinný kolektiv, jeho vnitřní život, vzájemné vztahy členů rodiny, cílů které sledují jsou výchovnou silou, kterou není možné ničím nahradit. V dobrém rodinném kolektivu jsou nevyčerpatelné zdroje dětských zkušeností, kterými se rozvíjí duchovní svět, vytváří a upevňují se mravní přesvědčení, světový názor, formuje se celá osobnost.

Úlohou výchovy je rozvoj osobnosti dítěte. Nejen příprava pro život, ale pro tvorbu svého vlastního života. Úlohou výchovy by pro každého rodiče mělo být cílevědomé, plánované a uvědomělé zaměřování činnosti dětí. Základním znakem výchovy je její zaměřenost na celou osobnost dítěte. Vývoj člověka závisí ve velké míře na společenských podmínkách, ve kterých žije na charakteru a směru výchovy, která je takto zásadně determinována společenskými podmínkami. Světový názor, přesvědčení, mravní a charakterové vlastnosti člověka se utvářejí v určitých historických podmínkách a odrážejí se v nich společenské vztahy lidí, veřejného mínění, názory a zvyklosti, které se ve společnosti uznávají. Mezi nejdůležitější úlohy rodičovské výchovy patří společenská a také mimoškolní výchova. Zde je důležitá spolupráce rodičů se školou. Dá se předpokládat, že rozvíjející se systém osvěty a výchovy bude ve stále větší míře dbát o budování mimoškolní výchovy, péče prostředí o dítě, které umožňují, aby dítě získalo společenské zkušenosti a naučilo se smysluplně využívat volný čas.

Uspořádaná a vnitřně sladěná rodina vytváří radostné, ale i náročné prostředí nejen z hlediska výchovného působení na děti, ale i z hlediska dalšího pozitivního vývinu a soustavného všestranného zdokonalování rodičů. W. D. Wall, představitel sociální pedagogiky v Anglii, má sklon připisovat rodině hlavní úlohu v procesu společenské výchovy. Škola poskytuje systém vědomostí, zatímco společenskou stránku osobnosti dítěte ve velké míře utváří rodina. Úloha rodiny ve výchově není omezená jen na první roky života dítěte, ale trvá až do dosáhnutí jeho samostatnosti. Mimořádnou podporu rodiny si vyžaduje období dospívání, po dobu kterého se formuje vnitřní život a formuje se vztah k problémům vlastního života v životě společnosti.

Důležitými faktory pro správnou výchovu dětí v rodině jsou dobré vztahy mezi jednotlivými členy, zodpovědný přístup rodičů k výchově dětí, jednota rodičů v požadavcích na děti, důvěra a citová opora mezi všemi členy rodiny.

Výchova však znamená třenice, konflikt, a harmonii, blízkost a rozmíšky. Kde je tření, tam je vřelost, kde žádné není, tam je chlad. Výchova je vřelost, a proto vyjadřuje tření. Výchova nefunguje jako jeden proti druhému, jako „já vím všechno nejlépe“ a „já mám vždycky pravdu“. Výchova je společná cesta, která se utváří teprve při chůzi, bloumání a pochodu. Mohu mít ideu správné cesty – ale budovat ji znamená spíše společnou činnost a společné úsilí než dobře míněná slova. (Matějček, 2000)

Výchova dnes je proces mnohem složitější než v předešlých historických dobách. Mimo výchovnou činnost školy působí na děti a mládež mnoho podnětů mimo školu i rodinu. Mladá generace se neustále setkává s působením technických komunikačních prostředků, snadno uspokojují své potřeby v rámci kontaktu s abstraktními věcmi jako jsou televize, počítače, internet, což může způsobit, že se z vnitřních vztahů vytrácí cit a důvěra. Výzkumy kladou důraz na rostoucí úlohu vývojových podnětů, které jsou přímo v okruhu přímého výchovného působení a které pramení z dynamického pokroku současné techniky.

3 DOSPÍVAJÍCÍ A JEJICH VZTAH K AUTORITÁM

Rodina je, kromě jiného, primárním prostředím pro získávání sociální zkušenosti v komunikaci s druhými, kde se děti učí respektovat ostatní, tolerovat je, chápat jiné názory, obhajovat své názory, pomáhat potřebným, nést spoluodpovědnost, kooperovat, řídit a podřizovat se. Rodina je také primárním prostředím, které působí na utváření obrazu světa ve vědomí dítěte, systému hodnot a preferencí, životní orientaci. (Vališová, 1999)

V tomto období dospívání je vztah k autoritám hnacím motorem v utváření osobnosti mladého člověka. Autoritou je v období raného dětství téměř každá starší osoba, která se pohybuje v jeho blízkosti. S přibývajícím věkem, vědomostmi a zkušenostmi získanými od rodičů a s dalším vývojem se tento náhled na autoritu postupně vyvíjí a mění. Na začátku jsem zmiňovala rozdíly v pojmech formální a neformální autority. Stejně rozdílné jsou vztahy dospívajících k daným autoritám. Jedním ze základních principů dospívání je uvědomování si sebe sama jako možné autority, která se podle své osobitosti začíná prosazovat a snaží se hodnotit vliv autorit které jej doposud ovlivňovaly.

Typickým příkladem nedostatečné socializace bývají dospívající mladí lidé, kteří se odmítají chovat slušně, zdravit a akceptovat své okolí. Dostávají se do stavu permanentní opozice vůči rodičům, škole, společnosti. Vstupují do nesmyslných soutěží se svými vrstevníky i s dospělými, v nichž chtějí ukázat, že jsou lepší, někdy až s rizikem poškození zdraví či ztráty života. Reagují tak na nedostatky ve společenských normách, a zejména ve výchovném úsilí společnosti a jejich dílčích subjektů a při své nezkušenosti netuší, že jsou si sami sobě v životě největší překážkou. Nejsou-li pak kolem nich žádoucí dospělé „vzory“ stává se pro ně (i pro jejich okolí) cesta k dospělosti utrpením. (Bedrnová, Nový, 2001)

Podle G. Mendla je dítě od malička vedeno k tomu, aby se podřizovalo rodičovské autoritě. Když své rodiče poslouchá, je to hodnoceno kladně, ale když se jejich autoritě vzepře, bojí se, že ho budou mít méně rádi a nebudou ho takového chtít. Dítě tedy poslouchá z obavy, aby ho rodiče neopustili. Tímto způsobem si dítě nevědomě zafixuje podřízený postoj vůči rodičům, který vnímá jako zcela přirozený a který uplatní v dospělosti všude tam, kde se setká s podobnou autoritou. (Boucherlat, 2005)

3.1 Charakteristika dospívajících

Není pochyby o tom, že pojem dospívání se váže k určité etapě lidského života, tedy k něčemu do jisté míry ohraničenému a vymezenému. Současně však je to i proces na něco navazující a něčím pokračující. Zároveň je to údobí radikálních i postupných změn. Fyzické změny mají vliv na psychiku, chování i prožívání. Každá životní etapa bývá vyjádřena rysy charakteristickými pro dané období. Dospívání je typické svou proměnlivostí. Bývá označováno jako období dlouhodobých a složitých procesů, protože v něm pozvolna i bouřlivě, následně i současně, proporčně i nevyváženě, intenzívně i tlumeně, harmonicky i disharmonicky, komplexně i jednostranně probíhá řada procesů, které podle jednotlivých funkčních systémů, vědních oborů a běžných projevů označujeme jako procesy růstu, zrání, dospívání a vyspívání, vývoje, socializace, osamostatňování, formování apod.

Celkově je dospívání chápáno a hodnoceno jako příprava pro stabilizaci dospělé osobnosti, která dokáže využívat efektivně svých schopností a dovedností, dovede pohotově a kladně reagovat na různé životní situace, je schopná žít s jinými v relativně trvalých vztazích, je zodpovědná, emočně vyvážená při usměrňování vlastního života. Toto vyhraňování osobního charakteru spolu se světovým názorem prochází v dospívání intenzívním formováním, v němž jsou patrné vlivy záměrné výchovy i živelného působení, bezprostředních životních zkušeností i prožitků včetně informací získaných učením.

Jako hlavní problém dospívajících vidí H. Kern (1999) jejich sociální nezakotvenost. Ve vlastních očích nejsou dětmi, ale doopravdy dospělí ještě nejsou, protože nejsou ekonomicky nezávislí. Dospívající si kladou otázky: Kdo jsem? Jaký bych chtěl být? Jak mě vidí druzí? Tato situace a otazníky v životě dospívajících pro ně představuje zátěž. Vzniká nejistota, labilita pocitu vlastní hodnoty, konflikty, averze vůči panující kultuře dospělých, problémy se školní výkonností a kázní. Kontakt se skupinou se v tomto období stává intenzivnější, jsou uzavírána přátelství, která mohou přetrvat až do dospělosti. Nové vztahy plní funkce, které dosud plnila rodina.

3.2 Rodičovská autorita u dospívajících

„NIKDO SE MĚ NEPTAL, JESTLI SE CHCI NARODIT, TAK MI NEŘIKEJTE, JAK MÁM ŽÍT!!!“

Nevím, kdo tuto myšlenku napsal, ale jak jsem se dozvěděla od své dospívající dcery, spolužáci a kamarádi jejího věku mají tuto větu nalepenou na dveřích pokoje. Pro mně jako rodičovskou autoritu je to demoralizující a provokující. Jak mám tedy být chápavá a tolerující matka, když tímto jasně dítě dává najevo, že jej názor rodiče nezajímá. Jedním z průvodních jevů puberty a dospívání je sklon k používání silných slov a silných myšlenek vytržených z kontextu, kterými na sebe mladí lidé upozorňují své blízké okolí.

Život mladého člověka v čase dospívání může být a určitě také je pro členy rodinné komunity časem změn zavedeného řádu. Podle vlastních rodičovských zkušeností s dospívající dcerou chápu toto období jako období zvýšených konfliktních situací. Stále častěji si uvědomuji, jak se můj vliv na dceřino chování, její projev a názory mění. Nejinak je tomu v ostatních rodinách. V nenávratnu jsou doby, kdy stačilo dítěti ukázat cestu, kterou rodiče považují za správnou, a tak snadno a přirozeně ovlivnit počínání dítěte. Rozdílné názory se stávají zdrojem konfliktů. Často dospívající děti dohánějí své rodiče téměř k zoufalství. Jsou proti všemu, oblékají se křiklavě a naprosto nemožně. Rodiče si pomalu uvědomují, že nemají-li ztratit u svého potomka autoritu a vliv na jeho konání, musí změnit svůj přístup k němu. Dospívající potomek nechce své rodiče vidět jako nedotknutelné autority. Končí zde období relativně snadného ovlivňování života dětí. Chce komunikovat a diskutovat. Nechce však rodiče vidět ani jako své rovnocenné kamarády, protože i v tomto smyslu by se vliv autority rodiče ve své podstatě měnil. Najít tu správnou míru, ten střed je pro milujícího rodiče nesnadný. Odborníci říkají, že v tomto období by se z rodičů měli stát rádci v řešení a „stínová ochránci, kteří budou připraveni nezvládnuté životní situace řešit a samozřejmě nezdary pochopit. K úspěšnému zvládnutí, absolvování této životní etapy dospívajících a s nimi zároveň všech blízkých je zapotřebí notná dávka trpělivosti, tolerance, ale hlavně lásky na obou stranách. Strach z příliš autoritativně vystupujícího rodiče může nadělat v tomto citlivém období velké škody. Pro mě jako průměrného rodiče je důležité a při tom těžké, neustále si toto uvědomovat a vhodně reagovat na problémové situace tohoto mnohdy téměř válečného konfliktu.

Když rodiče a dospělí zaujmou vyvážený postoj k věcem, které jsou někdy obdivuhodné, někdy nahánějí hrůzu, zvyšují tím své šance stát se dobrými průvodci svých dospívajících dětí. (Satirová, 1994)

Dospívající musí za své jednání přebírat stále více odpovědnosti a dospělí se jí musí vůči svým dětem naopak pomalu vzdávat. Kontrola nad sebou se přesouvá z rodičů na děti,

ale pozor ,ne úplně. Tahle zákopová válka s dětmi je sice náročná , ale důležitá.Všimnou si tak, že je bereme vážně a že nám, rodičům na nich samotných záleží. Matky jsou většinou tolerantní. Dcera či syn můžou přijít pokaždé, když mají něco na srdci. Rády je vyslechnou a řeknou své stanovisko. Také vycítí, když není něco v pořádku, většinou pozná,že její dítě kouří nebo pije. Dospívající mladí lidé se často cítí utlačovaní, omezovaní, závislí a kontrolovaní, matky se zase cítí být zneužívané svými dcerami, vytěšňované z jejich života a mají pocit, že se k nim dcery chovají nepatřičně a hrubě. Dívky jsou v neustálé opozici. Pokud si matky zakládají na pořádku,najdeme po jejich dcerách stopy chaosu. Pokud matky rády poslouchají staré dobré šlágry, pouštějí si jejich dcery naschvál na plné pecky techno. A hlavně, pořád se mezi sebou pro každou hloupost hádají. Důvod je prostý, mladí lidé se snaží nalézt své vlastní „já“ ,svou vlastní cestu do vysněné a jednoznačně úžasné dospělosti.mnohdy chápou dospělost jako období, kdy nebudou muset nikoho poslouchat.kdy budou autoritou sami sobě, nebo kdy bude jejich autoritou ten, koho si sami určí. Proto je důležité ukazovat v průběhu dospívání. I do vztahů partnerů, sourozenců, přátel, spolupracovníků apod. lze totiž vnášet prvky dominance, nadřazenosti, moci a současně z nich tak postupně odstraňovat pro optimální fungování lidského společenství nezbytné pochopení, přátelství, a především vzájemnost. (Bedrnová, Nový,2001).

Manželé jsou autoritou sobě navzájem ve svých rodinných funkcích. Mezi druhým a třetím rokem, kdy začíná dítě více vnímat svět kolem sebe, vnímá také rozdílné role rodičů. Poznává nejen vztahy členů rodiny k němu, ale i vztahy dospělých v jeho blízkosti k sobě navzájem. Proto má velký význam pro jeho vývoj to, jak se členové rodiny k sobě navzájem chovají. Čas strávený společně, schopnost a soulad rodičů při společném řešení problémů nebo krizí, uznávání rodinných tradic a hodnot, to jsou faktory, které vyjadřují šťastnou rodinu. .Vztahy mezi rodiči výrazně ovlivňují postoj dětí k příslušníkům opačného pohlaví, mají vliv na utváření partnerských vztahů mladých, na vznik ideálu budoucího partnera, výběr partnera, na jejich pohled na manželství a na rodičovství. V duchu těchto nabytých informací a zkušeností o modelu rodiny z dětství, pak zakládá svou vlastní rodinu.

Vyrůstá-li dítě v rodině s dominantním postavením jednoho rodiče, jeho partnerský vztah v dospělosti se odehrává v duchu těchto zkušeností, v rámci níž se jeden z partnerů stává, nejčastěji díky své povaze, ale mnohdy také v důsledku toho, že mu to povahové vlastnosti a chování partnera umožňují, jednoznačně dominujícím. Proč jsou vlastně konflikty v ro-

dině pro děti ohrožující a destruktivní? Dítě vnímá atmosféru v rodině přes chování rodičů, a to především matky. Vycítí-li z chování rodičů napětí, začíná mít pocit ohrožení, jsou otřeseny jeho základní potřeby, pocit jistoty a bezpečí. Něco jiného mohou znamenat běžné konflikty pro dospělé, kteří jsou problémům schopni porozumět. U dítěte mohou konflikty, pokud překročí určitou mez, vést k ohrožení jeho duševní rovnováhy. Ze své osobní zkušenosti víme, jak je důležitá vzpomínka na šťastné dětství. Šťastné dětství je prosté od dramatických situací mezi rodiči, které zásadně ovlivňují budoucí vývoj dítěte následně stavbu modelu rodiny v dospělosti. Toto období je důležité pro formování základních postojů k sobě i k okolnímu lidskému světu.

Pro období dospívání je nesoulad mezi rodiči těžce snášen. Dítě už není jenom vnímajícím subjektem a zaujatým pozorovatelem, stává se také hodnotitelem, soudcem a kritikem. Odsuzuje přímočaře, rozhodně a tvrdě.

O manželství a rodině už byly napsány stohy knih, kilometry článků a stále je toto téma vděčným námětem mnoha diskusí, polemik, odborných a výzkumných prací. Je to zajisté mimo jiné proto, že toto téma se bytostně dotýká každého člověka, až již jako člena rodiny, ve které vyrůstá či zakladatele vlastní rodiny. Jelikož je instituce manželství v dnešní době mnohými lidmi chápána jako přežitá a nevyhovující forma soužití, hledají se nové způsoby, které by splnily úlohu rodiny a více uspokojily partnery. Jedním z argumentů namířených proti manželství je tvrzení, že celoživotní soužití s jedním člověkem nemůže trvale uspokojovat a po vyhasnutí citové náklonnosti se stává nudným a zatěžujícím pro oba partnery. Společnost sama prostřednictvím masmédií předkládá lidem často jako vzory a ideály lidi, kteří své manželské problémy řeší právě rozvodem, který tedy začíná být vnímán naprosto v jiném světle. Je pokládán za rozumné a běžné řešení manželských krizí, zvláště obejde-li se bez vzájemného napadání a osočování partnerů. V povědomí lidí se snad jen objeví nějaké pochybnosti, pokud jsou rozvodem zasaženy děti. Výzkumy dětské deprivace prováděné Matějčkem například ukazují, že ze čtyř zkoumaných dětí (děti z nechtěných těhotenství, děti alkoholiků, děti nemanželské a děti z rodin po rozvodu) se ukázaly jako nejméně poznamenané náročnými situacemi právě děti z rozvedených rodin. Příčinu lze spatřovat v tom, že na rozdíl od ostatních skupin, trvá mimořádná situace v rozvádějících se rodinách kratší dobu a děti se z nich mohou snáze vzpamatovat. Lze tedy shrnout, že nahlíženo z pozice dítěte, stává se rozvod dobrou variantou v případě vleklého konfliktního soužití partnerů.

Dětská lékařka specializující se na dětskou psychiatrii a psychoterapii M. Ryšánková popisuje mnou vybranou cílovou skupinu dětí následně: „Ve věku 12 – 15 let se mohou chovat ovládat, prosazovat svoji vůli. Potřebují stále důslednou podporu rodičů, ale odmítají s nimi trávit stejné množství času jako dříve. Problémy se projeví náladovostí, depresí, předváděním se, zhoršením prospěchu i chování ve škole, tíhnutím k alkoholu a drogám, sexuálním aktivitám nebo trvale opozičnímu jednání. Vidí – li rodičovský konflikt a jejich vzájemné napadání, ztrácejí respekt k autoritě rodičů a přeneseně ke všem autoritám.“ (Ryšánková, 2002)

3.3 Autorita kolektivu jako formální instituce

Vstup dítěte do školy je důležitý životní mezník, jímž nastává pronikavá změna ve způsobu jeho života. Škola přináší dítěti nové, učební činnosti, klade vyšší požadavky na dítě a rozvíjí jeho sebehodnocení. Školní třída je sociální skupina střední velikosti (rodina je sociální skupina malá), která je na rozdíl od rodiny skupinou formální, to znamená vzniklou shora, nespontánně. Vstup do školy znamená příchod do formální skupiny vrstevníků, uvnitř které se formují menší neformální skupinky. I když skupina vrstevníků přináší možnosti konfliktů nebo nepříznivého vývoje vztahů ve skupině, má velký význam pro vývoj zralé osobnosti, pomáhá mladistvému osamostatnit se z dětské závislosti na rodině, na autoritě rodičů. Pokud se z takovéto závislosti nevymaní, je ohroženo formování takových rysů, jako je samostatnost, iniciativa, organizační a sociální dovednosti

3.4 Autorita kolektivu jako neformální instituce

Významný vliv na vývoj mladého člověka má vrstevnická skupina, ve které se mladý jedinec pohybuje, se kterou se ve svém každodenním životě setkává. Kolektiv se neustále vyvíjí. Od určité doby začínají dětem poskytovat skupiny vrstevníků mnohem více vývojových podnětů než společnost dospělých. „My-skupiny“ se postupně stávají ústředním životním prostorem dítěte. Je to jistý předstupeň k pozdějšímu osamostatnění. (Čačka, 1996)

Důležité je také složení skupiny z hlediska věku. Skupina přísně homogenní (děti, mladiství téhož ročníku) se snadno dostává do opozice proti společenským normám. Heterogenní

skupina vrstevníků (jedinci s větším věkovým rozdílem) se nedostává tak snadno do rozporu s dospělými a poskytuje příležitost k širšímu repertoáru sociálních rolí a vztahů. Úspěchy v různých třenicích spolupůsobí na uvědomování si vlastní osobnosti u mnohých dětí. Dětem záleží na tom, aby dosáhli určitého uznávaného postavení mezi kamarády. Mezi svými vrstevníky si takto dávají najevo svou odlišnost od dospělých.

Dalším charakteristickým rysem je potřeba vytvářet partu. Parta může mít pozitivní i negativní význam pro vývoj dítěte. V čele party obvykle stojí vůdčí osobnost, děti se rády podřizují této autoritě, která je pro děti nezdárka větší než rodič nebo učitel. Záleží potom na osobnostních kvalitách a vlastnostech takového vůdce. Na děti může taková parta příznivě působit zejména na rozvíjení charakterových vlastností, city apod.

Dalším bodem je potřeba ztotožnit se s někým. Začínají se vytvářet vzory a idoly z řad filmových hvězd, zpěváků, sportovců atd.

Toto období patří k nešťastnějším životním obdobím, protože dítě se do značné míry osamostatnilo od plné závislosti na rodině, má své kamarády, zájmy nebo partu se kterou tráví volný čas. V dítěti roste pocit sebevědomí, odvahy a radosti ze života.

Na začátku dospívání kamarádů z raného dětství ubývá, zato nová přátelství jsou intenzivnější a citově hlouběji prožívaná. Volný čas tráví děti nejčastěji hrou, ale také neméně důležité jsou společné rozhovory. Tato důvěrná přátelství pomáhají snadněji překonávat těžkosti či problémy prožívaného období dítěte, učí chápat city druhého, projevit své vlastní, dospět ke kompromisu, dohodnout se. Tímto prožitkem citové blízkosti se také bezděčně připravují i na pozdější důvěrné vztahy.

Kamarádské kontakty tedy napomáhají vzájemnému poznávání a tedy i větší rozvaze při navazování hlubších vztahů v pozdějších letech. Těsnější přátelská pouta přinášejí vždy také oslabení citové závislosti na rodičích. Reagování dítěte na vrstevníky má totiž zcela jiný ráz než na dospělé. Dítě je dítěti bližší úrovní schopností, vlastnostmi, zájmy a postavením mezi lidmi. (Čačka, 1996)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Postup při svém pedagogickém výzkumu jsem rozdělila do pěti skupin

- předmět výzkumu
- cíl výzkumu
- získávání údajů
- metody výzkumu
- shrnutí výzkumu

Pedagogický výzkum nelze normativně vymezit, jde o tvůrčí činnost.

4.1 Předmět výzkumu

Adolescence je období mezi dětstvím a dospělostí. V současnosti odborníci upouští od rozlišování mezi pubescencí (11 - 15 let) a adolescencí (15 až 20-22 let) a výraz adolescence používají jednotně pro obě fáze.

Výzkumem na téma „Rodič jako vzor a autorita dospívajícího člena rodiny“ jsem se začala zabývat na podzim roku 2006. Anonymní dotazníkové otázky byly zaměřeny na žáky pátých a devátých ročníků zlínských základních škol, a to na základní škole Komenského I. S rozšířenou výukou výtvarné výchovy a výběrové Základní škole s rozšířenou výukou jazyků Kvítková 4338. Dotazníky jsem rozdala 120 dětem. Na obou školách to byli žáci jedné páté a jedné deváté třídy. Z celkového počtu oslovených dětí jsem zařadila do zpracování 112 dotazníků. Pět dotazníků bylo odevzdáno s většinou otázek nevyplněných a tři žáci dotazníky vrátili nevyplněné.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, zda v určitém věku vnímají děti autoritu rodiče rozdílně a proč, zda s přibývajícím věkem mění upřednostňování jednoho z rodičů. Zabývám se výzkumnými problémy:

- Jaké nejčastější vlastnosti charakterizují rodiče s autoritou?
- Vnímají děti rozdílně autoritu v různém věku ?
- Vnímají děti rozdílně autoritu muže a ženy (otce a matky)?

4.3 Získávání údajů

Jak vyplývá z výzkumného cíle, v mém výzkumu se jedná o popisný výzkumný problém. Výběr vzorku jsem zvolila záměrný, účelový. Jedná se o žáky dvou základních škol ve Zlíně. Výzkumný soubor se týkal chlapců a dívek z pátých a devátých ročníků.. Zaměřila jsem se na faktory ovlivňující vztah dospívajících k rodiči jako autoritě, vývoj tohoto vztahu během puberty a zásadní rozdíl vnímání autority u skupiny dětí v mladším pubertálním věku a děti na prahu adolescence..

Dotazníky mi vyplňovali respondenti během výuky, vždy po dohodě s vyučujícími. Před zahájením výzkumu v pátých třídách jsem tematiku autority a vztahů v rodině prokonzultovala s třídními učitelkami. Považovaly jsme za vhodné, podat dětem obecné informace k tématu před rozdáním dotazníku. V devátých ročnících jsem problematiku autority nikterak nerozebírala, nepřipomínala, protože po konzultaci s učitelem jsem se dozvěděla, že žáci ji dle osnov rodinné výchovy probrali v nižších ročnících..

4.4 Metody výzkumu

Výsledky výzkumu mají omezenou platnost, protože zde není rovnoměrné zastoupení dívek a chlapců a protože jde o malý vzorek dospívající populace.

Ve svém výzkumu se opírám o teorii, proto jsem zvolila kvantitativní výzkum, v dotazníku uplatnila jsem záměrný výběr, využívám měřitelné proměnné. Ve výzkumu jsem využila dotazníkové metody v počtu deseti otázek. Použila jsem otázky uzavřené, polootevřené a otevřené. První tři otázky jsou uzavřené, otázky čtyři až osm polouzavřené a devět a deset jsou otázky volné.

Využila jsem měřitelné proměnné v otázkách jedna až čtyři :

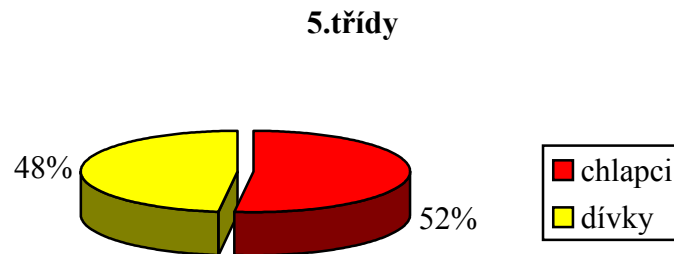
- s kým žije dítě v domácnosti
- zda bydlí na vesnici nebo ve městě
- jsem chlapec x dívka
- věk respondentů

4.5 Zpracování a analýza údajů

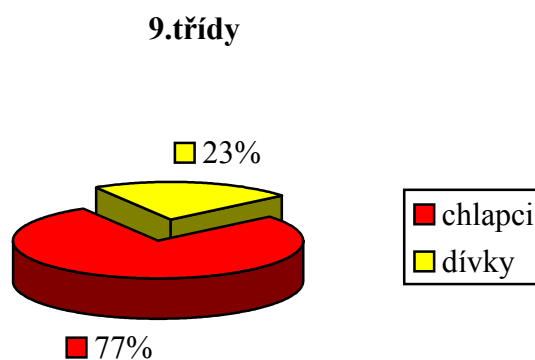
První až třetí otázka se spíše vztahuje k popisu výzkumného vzorku. Otázky č. 9. a 10. jsou stylizovány jako otázky volné. Po přečtení odpovědí jsem provedla obsahovou analýzu a dospěla jsem k závěru, že adekvátní vyhodnocování bude takové, kdy odpovědi respondentů rozdělím do skupin podle klíčových slov a odpovědí podobného významu. Teprve takto roztříděné výsledky lze znázornit do přehledného grafu. Pro grafické znázornění při vyhodnocování dotazníků jsem použila výsečového, kruhového diagramu. Pod každým diagramem se nachází stručné vyhodnocení otázky.

1. První otázka byla zaměřena na pohlaví dotazovaných.

Graf č.1.A.

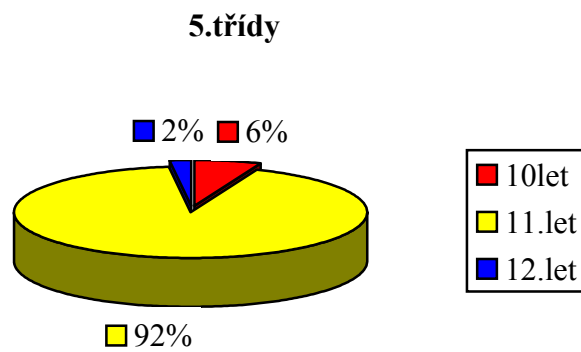
Graf č.1.B

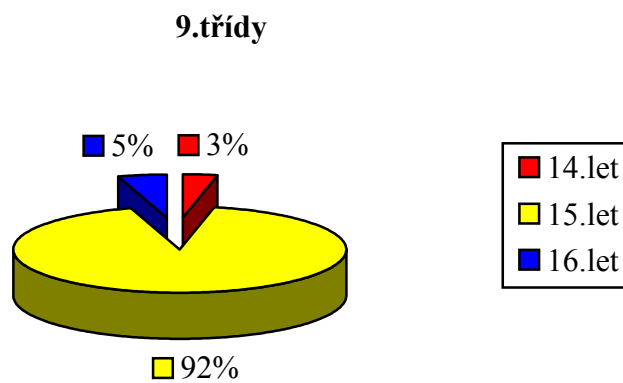
Dotazníku se zúčastnilo 24 dívek a 26 chlapců z pátých tříd a 14 dívek a 48 chlapců z tříd devátých. Celkem tedy 38 dívek a 73 chlapců.

2. Druhá otázka se zabývala věkem dotazovaných dětí

Graf č.2.A

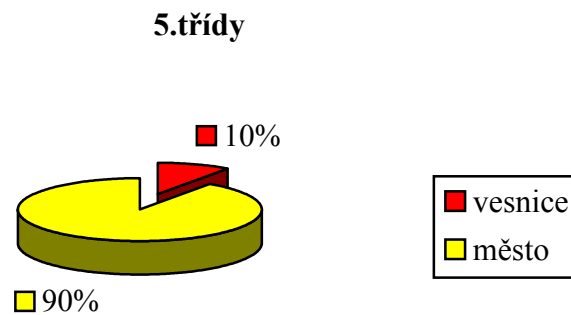
Graf č.2.B.

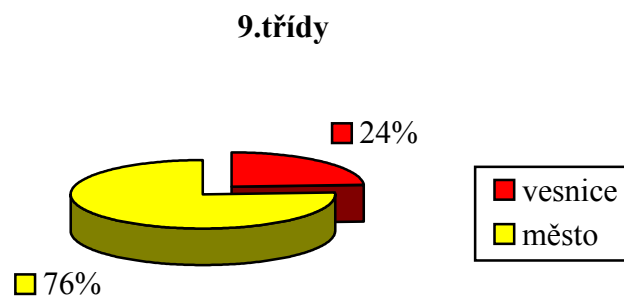
Největší část věkové kategorie v pátých třídách tvoří děti 11let, v devátých třídách 15 let.

3. Třetí otázka byla zaměřena na místa bydliště dětí.

Graf č.3.A.

Graf č.3.B.

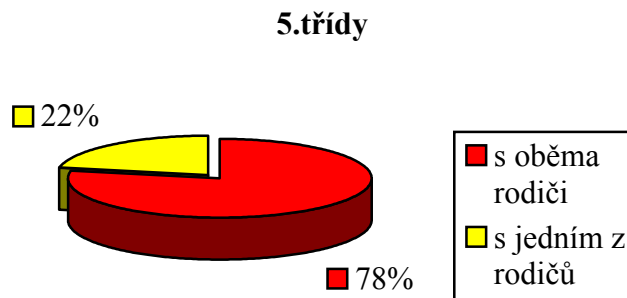

Ze třetí otázky vyplývá, že většina dotazovaných dětí v obou ročnících žije ve městě.

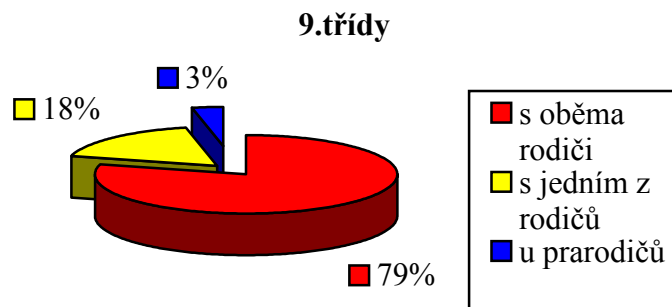
V pátých ročnících z celkového počtu 50 dotazovaných žije na vesnici pouze 5 dětí a v devátých ročnících z dotazovaných 62 dětí žije na vesnici pouze 15 dětí.

4. Další otázka zkoumala s kým děti žijí ve společné domácnosti

Graf č. 4.A

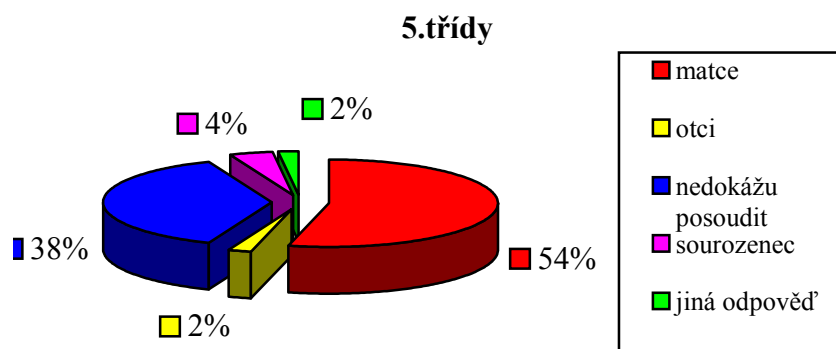
Graf č. 4. B

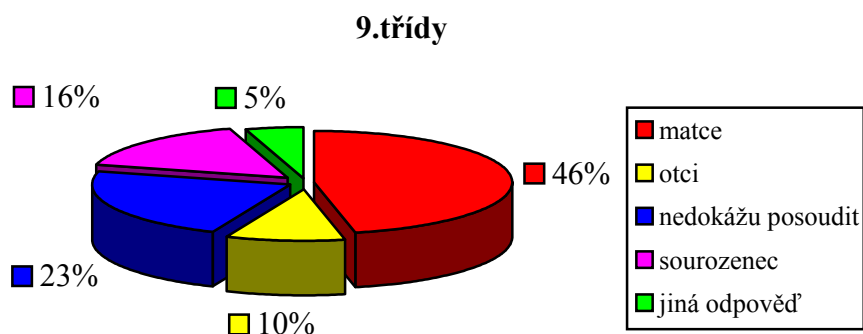
Děti z pátých tříd žijí převážně v úplných rodinách a to 39 dotazovaných. Ve společné domácnosti s jedním z rodičů žije 11 dotazovaných. V devátých třídách žije 49 dětí v úplných rodinách, 11 dětí s jedním z rodičů a 2 děti žijí u prarodičů.

5. V páté otázce se měly dotazované děti zamyslet nad tím, komu se doma raději svěří.

Graf č. 5.A.

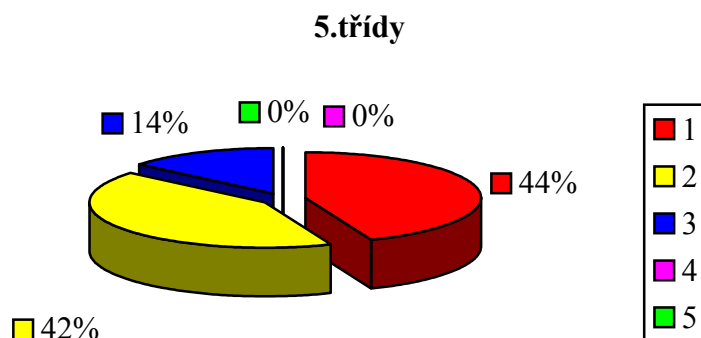
Graf č. 5.B.

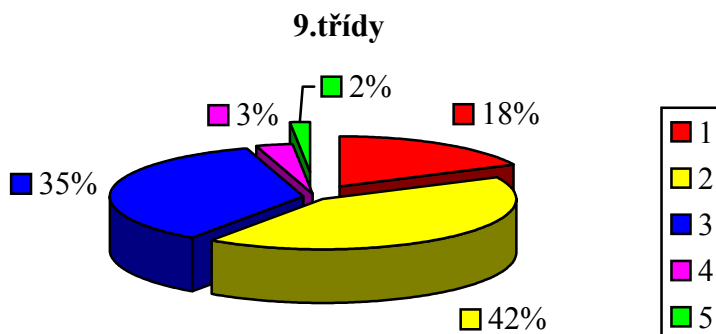
Nejčastěji byla v obou ročnících označena odpověď matce. Odpověď otcí se oproti tomu vyskytuje v 5. ročnících v menším procentuálním zastoupení. Ve vyšším procentuálním zastoupení si nedokázaly mezi rodiči vybrat, v možnosti jiná odpověď uváděly děti rodiče oba. V devátých ročnících již děti více zmiňují otce a sourozence. V možnosti jiná odpověď uvádějí kamarády.

6. Otázka č. 6 : Na škále od 1 do 5 oznámkuj rodiče jak jsou na tebe přísní, pokus se vystihnout, zda máš pocit, že jsou na tebe příliš přísní – známka 5 nebo se naopak spolu vždy shodnete - známka 1. Hodnocení je podobné jako známkování ve škole

Graf č. 6. A.

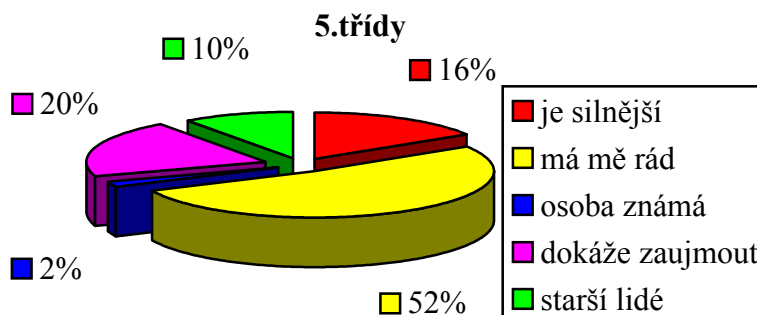
Graf č. 6. B.

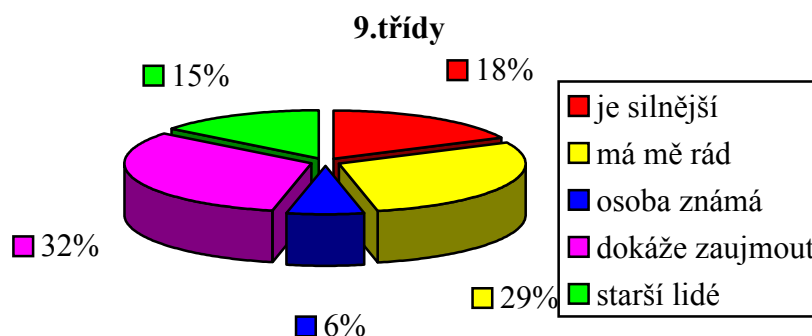
Z odpovědí na otázku lze soudit, že s přibývajícím věkem se mění vztah dospívajících k autoritě rodiče. V hodnocení mezi věkovými skupinami je patrný rozdíl. Starší děti jsou více kritické a známkují své rodiče převážně známkou 2-3, oproti mladším u kterých převažuje známka 1-2.

7. Otázka č.7. zněla: Který člověk je pro tebe autoritou ?

Graf č. 7.A

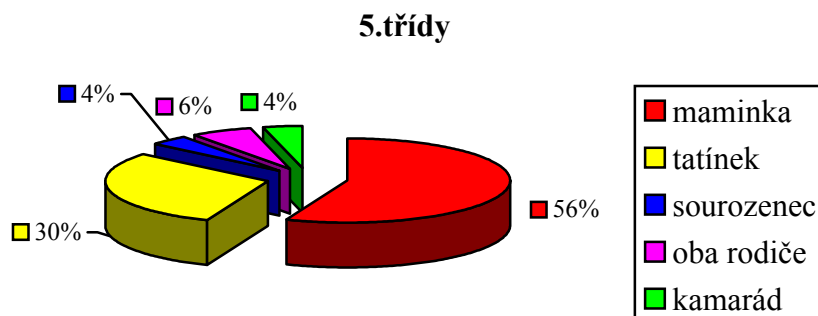
Graf č. 7.B.

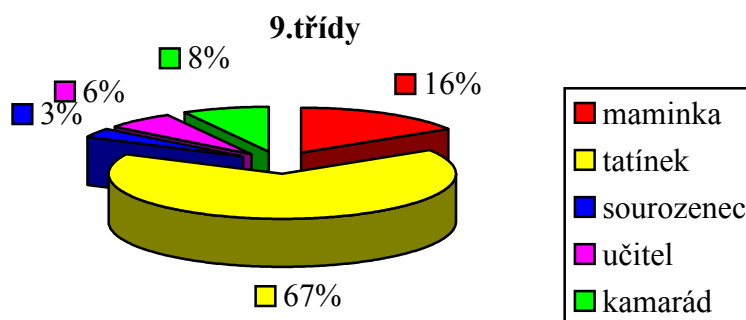
V tomto případě se polovina dotazovaných dětí pátých ročníků v počtu 26 shodla na tom, že autoritou je pro ně člověk, který je hodný a má je rád, 10 dětí, tedy v mnohem menším procentickém zastoupení se zaměřili na kritérium „dokáže mě zaujmout a nevnímám jej jako autoritu, je kamarádský“. U dospívajících dětí devátých tříd jsou poměrně vyrovnaně zastoupeny dvě kategorie. 20 dětí z celkového počtu dotazovaných odpovědělo, že autoritou je člověk který je dokáže zaujmout a nevnímají ho jako autoritu a 18 dětí odpovědělo, že je to člověk který je má rád. Je zde patrný posun v hodnocení narozdíl od mladší věkové kategorie. Autoritu začínají přebírat další osoby z blízkého okruhu dospívajících.

8. V osmé otázce měly děti vybrat největší autoritu ze svého okolí..

Graf č. 8. A.

Graf č.8.B

Odpovědi se na danou otázku v obou ročnících zásadně liší. Mladší skupina dětí z více než 50 procent preferuje jako autoritu matku a na druhé místo řadí otce, zatímco pro starší skupinu dětí je prvořadou autoritou otec 67 procent, na druhém místě je autoritou matka pouhých 16 procent. Zbytek dotazovaných vidí možnou autoritu v učiteli, sourozenci a kamarádech.

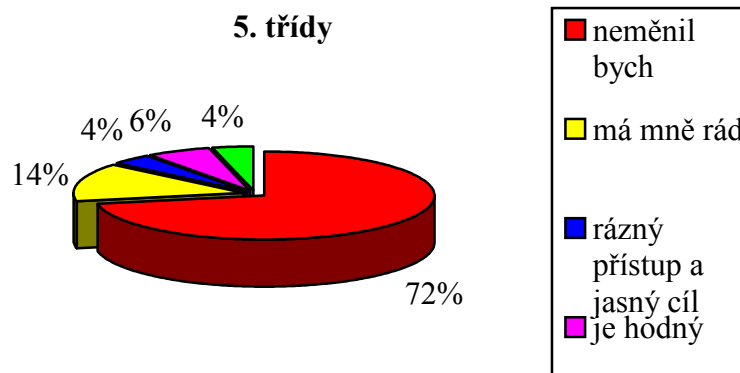
9. Další otázka zněla: *Kdybys měl/a kouzelný prsten a chtěl/a jsi osobě zvolené v otázce č.8 vymazat nebo přidat vlastnosti, které by to byly?*

a) *napiš co se ti na něm líbí*

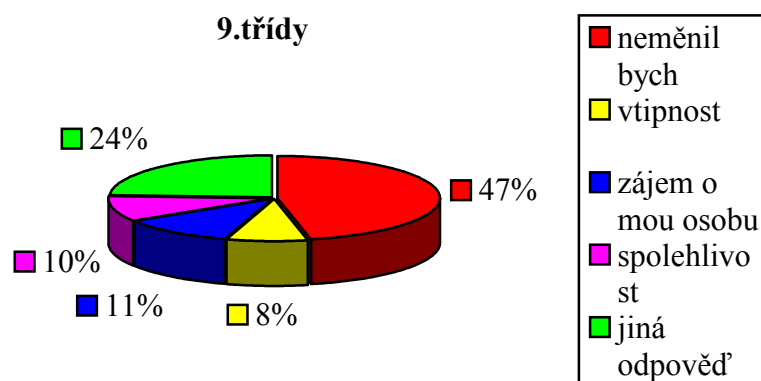
b) *napiš co se ti na něm nelíbí*

c) *líbí se mi takový jaký je*

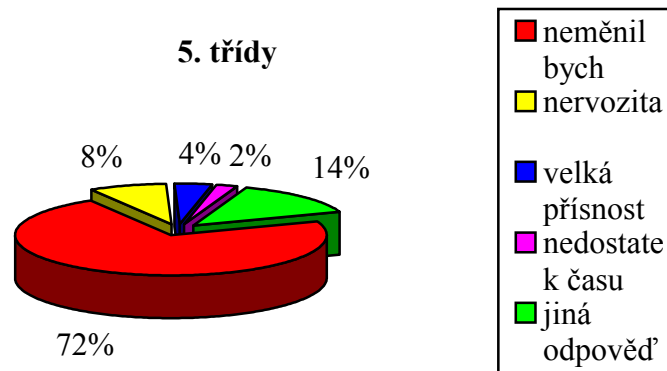
Graf č. 9.A

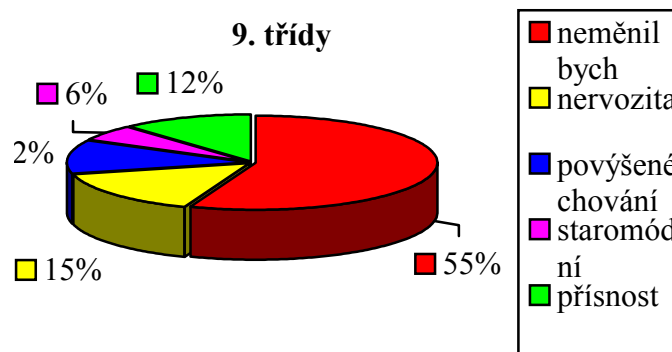
Graf č. 9.B

Graf č. 9.C

Graf č. 9.D

Odpovědi na tuto jsem rozdělila do čtyř grafů. Hodnotila jsem zvlášť odpovědi vystihující kladné vlastnosti a vlastnosti které by děti rády u vybraných osob změnily. Jako neměnnou konstantu jsem v obou případech grafu použila odpověď c) *Libí se mi takový jaký je..*

V odpovědích obou věkových skupin je velká shoda v tom, že se jim líbí takový jaký je. Často se opakující možné odpovědi u obou věkových kategorií jsou shrnuty dohromady z důvodu širokého spektra opakujících se odpovědí.

V pátých třídách se nadpoloviční většina v počtu 36 dětí vyjádřili, že by vlastnosti jimi zvolená autority neměnili, protože se jim líbí taková, jaká je. V devátých ročnících to bylo 29 dětí, což je méně než polovina dotazovaných respondentů.

V hodnocení kladných vlastností se u mladší věkové kategorie nejvíce objevuje hodnocení: má mě rád a je hodný. Méně časté jsou shrnuty v jiné odpovědi: je zásadový, rozvážný, myslí to se mnou dobře, je zručný, pečlivý, starostlivý, umí vydělat peníze...

U starší věkové kategorie dominují charakteristiky autority jako člověka s vtipem, projevu-jícího zájem o jejich problémy. V dalších odpovědích vystihovali zvolenou osobu následovně: můžu se jí svěřit, je zásadový, je spolehlivý, má vzdělání, je důsledný, ochotný, tolerantní, přímé jednání, umí poradit, je sebevědomý...

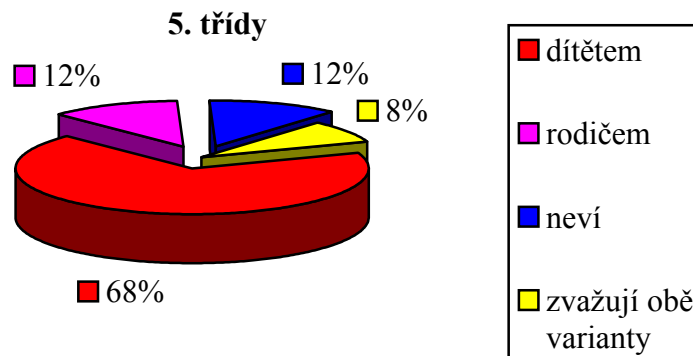
Několik dotazovaných z pátých tříd nenapsalo co by rády změnily, co se jim na vybrané autoritě nelíbí. U obou skupin se nejvíce objevovaly výrazy: „je nervózní, křičí, nevěří mi, neplní sliby...“ Odpovědi, které byly méně časté jsem také shrnula do odpovědi jiné.

U dětí pátých tříd se objevovala nejčastěji charakterizující slova: náladový, netrpělivý, musí mít poslední slovo, pořád má o mě strach, má málo času, málo se usmívá ...

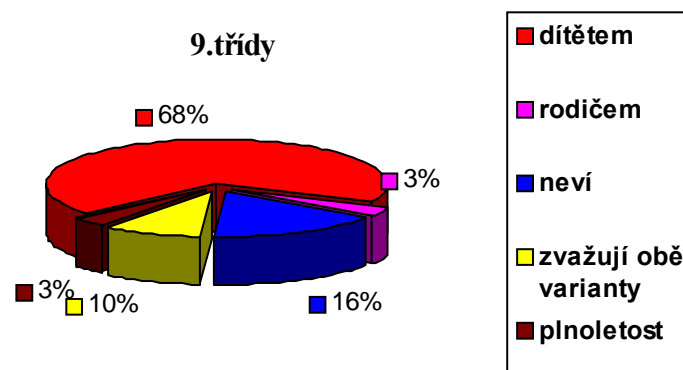
V devátých třídách byla nejčastěji kritika vyjadřována slovy: je moc přísný, je namyšlený, ponižuje, přílišná péče, nemá na mě čas, nevyslechne mě, je arogantní, je chaotický...

10. V otázce č. 10 měly děti zvážit, zda je lepší být dítětem nebo rodičem a proč?

Graf č. 10. A

Graf č.10.B

V této otázce se obě věkové skupiny dětí shodly v nadpoloviční většině tj. na tom, že je lepší být dítětem. Šest dětí pátých tříd by si přálo být už rodiči. Z vybraných odpovědí: protože bych už chtěl pracovat, protože si rodiče mohou dovolit víc než děti, mají sice starosti, ale nikdo jim pořád nerozkazuje. V devátých třídách si přály být rodiči pouze dvě děti, které soudí že by své děti rády vychovávaly jinak.

Celkem šestnáct dětí odpovědělo že neví .

Čtyři děti z pátých ročníků v odpovědi zvažovaly význam v obou rolích a více se přikláněly k odpovědi - dítětem. V devátých ročnících se oběmi rolemi zabývalo šest dětí, a také se přikláněly k odpovědi - dítětem. Z vybraných odpovědí: „Rodičem, protože má více možností, ale i dítětem protože dětství je nejhezčí část života“, „Rodičem abych si vydělával peníze, ale dřív bych umřel, takže raději dítětem“...

Zajímavé jsou dvě odpovědi, které se vyskytly v devátých ročnících. Děti by už byly rády plnoleté, jejich odpovědi: „ 18let, rodiče finančně zajistí a nic nepřikazují“, „Rád bych se už staral sám o sebe, ale nevím kdo mě bude živit“.

4.6 Shrnutí výsledků výzkumu

Celkem se výzkumu zúčastnilo 50 dětí z pátých ročníků a 62 dětí z devátých ročníků. Celkem tedy 112 dětí. Ve věku 10 – 16 let. V nižších třídách bylo rovnoměrné zastoupení děvčat a chlapců, v devátých třídách se na zpracování dotazníku podílelo více chlapců.

Výzkumu probíhal na dvou městských základních školách. Z odpovědí na třetí otázku vyplývá, že i když jde o školy s rozšířenou výukou, převážná většina dotazovaných žije ve městě, pouze nízké procento dětí dojíždí z okolních vesnic.

Děti z obou ročníků žijí převážně v úplných rodinách a to v téměř 80% z celé dotazované skupiny. Přestože se dnes mluví o vysoké rozvodovosti, z mého výzkumného vzorku by se dalo říci, že se toto nepotvrdilo.

Při mapování osob, k nimž mají děti vyšší důvěru a spíše se jim svěřují, byla v obou ročnících dominující odpověď „matce“. Odpověď otci se oproti tomu vyskytuje v pátých roč-

nících v menším procentuálním zastoupení. Ve vyšším procentickém zastoupení si nedokázaly mezi rodiči vybrat, v možnosti jiná odpověď uváděly děti rodiče oba. V devátých ročnících již děti více zmiňují otce a sourozence. V možnosti jiná odpověď uvádějí kamarády.

Při hodnocení otázky č.6. vyplynulo, že s přibývajícím věkem se skutečně mění vztah dospívajících k autoritě rodiče. V hodnocení mezi věkovými skupinami je patrný rozdíl. Starší děti jsou více kritické a známkují své rodiče převážně známkou 2-3, oproti mladším u kterých převažuje známka 1-2.

Podle výsledků v sedmé otázce se u mladších dětí ze zkoumaného vzorku projevuje v hodnocení autority (tedy rodičů) především míra citu k dítěti. Oceňují hlavně to, že jsou na ně rodiče hodní a mají je rádi. Z odpovědí v sedmé otázce vyplývá, že autoritou je pro polovinu dotazovaných dětí pátých ročníků člověk, který je hodný a má je rád, v menší míře se zaměřili na kritérium „dokáže mě zaujmout a nevnímám jej jako autoritu, je kamarádký“. Posun ve vnímání autority je patrný u starší skupiny. U dospívajících dětí devátých tříd jsou poměrně vyrovnaně zastoupeny dvě kategorie. Člověk který je dokáže zaujmout a nevnímají ho jako autoritu a také stejně jako u mladších dětí člověk který je má rád.

Předložené dotazníky respondenti vyplňovali bez problémů či připomínek, velmi svědomitě. Mladší děti se nejvíce zamýšlely nad odpověďmi k otázkám č.9 a 10. Některé děti se uchylovaly k popisu pouze kladných vlastností a odpověď umocňovaly odpovědí c)líbí se mi takový jaký je. Naproti tomu starší děti v žádném z dotazníků nevynechaly ani dobré vlastnosti ani vlastnosti které by chtěli u autority změnit. Dvě dívky a dva chlapci se dokonce ve vlastnostech, které by rádi vymazali, ztotožňovali se svými otci : „Máme skoro stejné vlastnosti, jsme neústupní a děláme si podle sebe“, „Jsem stejně tvrdohlavý jako otec, proto se furt hádáme“...

Myslím si, že volné otázky formulované v dotazníku byly pro děti přínosem. Přiměly je k zamyšlení a ujasnění si vztahu a postoje k rodičům. Pozitivum vidím v tom, že děti museli formulovat pozitivní vlastnosti svých autorit a měli být konkrétní také v kritice a přesné formulaci pocitů, při vyjádření, jakou vlastnost by chtěli změnit.

Při poukázání na pozitivní vlastnosti byla většina otců dětí devátých tříd hodnocena jako: vtipný, ochotný, zásadový, poradí, podrží mně... U matky se nejčastěji objevovalo hodnocení: je hodná, pečlivá, starostlivá, můžu jí říct co chci...

U mladších respondentů byla kladná charakteristika otcovské autority vyjadřována nejčastěji slovy: má ke všemu rázný přístup, má mě rád, je hodný... Hodnocení matky vyjadřovali jako: je hodná, myslí to se mnou dobře, je spravedlivá...

V kritickém hodnocení vlastností se obě věkové skupiny shodovaly ve slovech: je výbušný, nervozní, přísný...

U starších dětí mě zaujalo ve čtyřech odpovědích hodnocení matky : je až moc starostlivá, věnuje mi až moc péče, chce všechno vědět podrobně...

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci nahlížím na problematiku vztahů dospívajících k rodičovské autoritě a faktorům je ovlivňujících. Zajímal mě také vývoj těchto vztahů u skupiny dětí v mladším pubertálním věku a dětí na prahu adolescence.

Anonymní dotazníkové otázky byly směřovaly k žákům pátých a devátých ročníků zlínských základních škol, a to na základní škole Komenského I. S rozšířenou výukou výtvarné výchovy a výběrové Základní škole s rozšířenou výukou jazyků Kvítková 4338. Dotazníky jsem rozdala 120 dětem. Z celkového počtu oslovených dětí jsem zařadila do zpracování 112 dotazníků. Snažím se zjistit, co ovlivňuje autoritu u dětí ve zvoleném věkovém období, jak se postoj k autoritě a vliv autority na dospívajícího s přibývajícím věkem mění.

Po vyhodnocení dotazníků je zřejmé, že u mladších dotazovaných je autoritou většiny dětí matka. Starší děti preferují co by autoritu otce, který má konkrétní funkce v rodinném společenství, je vnímán více přímočaře a jednoznačně.

U mladších dětí se projevuje v hodnocení autority především míra citu k dítěti. Oceňují hlavně to, že jsou na ně rodiče hodní a mají je rádi. Zajímavý je posun ve vnímání starší skupiny. Děti na konci pubertálního období si nejvíce váží toho, když rodiče projevují zájem o jejich problémy a starosti a když dokáží při komunikaci s nimi ukázat vtip a smysl pro humor. Starší děti tedy chtějí s rodiči debatovat a aktivně komunikovat více na úrovni „rovného a rovným“, přirozeně se svou vyspělostí cítí být dospělým blíže. Adekvátně tomu odpovídá i kritika autoritativních osob.

S uvedeným souvisí i výběr autority. U mladších dětí je zřejmá preference matky jak osoby, která je nositelkou citu a která svou lásku dává zřetelněji najevo. S rostoucím věkem pak roli autority přebírá zejména otec. Pro dítě zřejmě symbolizuje více „svět dospělých“, protože je ve většině rodin hlavním živitelem a je více schopen s dítětem komunikovat na úrovni partnera. V matce děti dále vidí především tu láskyplnou bytost, která se o ně strachuje a která o ně pečuje. Tím je v jejich vnímání svým způsobem stále drží v roli malého dítěte a oni už by přitom tak chtěli být plnoletými.

Je patrné, že děti v obou věkových skupinách si uvědomují závažnost, kterou s sebou dospělost a zejména rodičovství přináší v podobě velké zodpovědnosti nejen za sebe, ale za celou rodinu. Prosakuje zde jejich vnitřní touha po svobodě a nezávislosti, snaha rozhod-

vat sám za sebe, ale přesto se celkově lépe cítí v roli dítěte. Oceňují dosavadní „bezstarostnost“ dětského období, jsou si vědomi, že toto jednou skončí a oni sami se stanou těmi autoritami pro své děti a okolí.

Z prostudovaného materiálu a mnou provedeného výzkumu se potvrzuje, že děti potřebují hranice, z kterých pro ně vyplývá jasnost a průhlednost ve vztahu nejen k rodičovské autoritě, ale k autoritě vůbec. Z hlediska výchovy je pro obě krajní věkové skupiny účinnější autorita neformální. Zejména starší děti považují tento vzor autority za přijatelnější a akceptovatelnější.

Psaní této bakalářské práce mi umožnilo opět si uvědomit fakta, na která jsem v běžném denním shonu začala zapomínat nebo jsou uloženy tak hluboce v podvědomí, že je plním automaticky, aniž bych je dokázala využít plněji. V souvislosti s vývojem a růstem vlastních dětí mi umožnila prohloubit vztahy mezi mnou a nimi, využít odborné literatury k řešení každodenních problémů v praxi. Podnítila mě k další činnostem, nápadům a myšlenkám do budoucnosti. Navzdory veškerým problémům, které děti s námi dospělými mají, rostou do dospělosti, mějme s nimi trpělivost a pochopení, protože dospívání = poznávání. I oni jednou budou dospělí. My jsme jejich průvodci dospíváním, pomáháme jim nahlížet na svět a do jeho platných pravidel, která za pár let mohou být jiná.

Možné další výzkumy, které by doplnily má zjištění by mohly zkoumat úroveň autority ve vztahu rodič a prarodiči navzájem, či vztahy mezi rodiči a tento vliv na vývoj autority v rodině. Další výzkum by mohl zjistit, jak děti vnímají sociální úroveň rodičů a rodiny, pokud bychom bávali hlouběji, objevili bychom rozdílný vliv na vnímání autorit v případě starších a mladších rodičů?

Výchova znamená třenice, konflikt a harmonii, blízkost a rozmíšky. Kde je tření, tam je vřelost, kde žádné není, tam je chlad. Výchova je společná cesta, která se utváří teprve při chůzi, běhu, bloumání a pochodu. Mohu mít ideu správné cesty – ale budovat ji znamená spíše společnou činnost a společné úsilí než dobře míněná slova. (Rogge 2000).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *Všeobecná encyklopedie, Nové Universum.* Praha : 2003 Euromedia Group k.s. – Knižní klub v edici Universum. ISBN 80-242-1069-X
- [2] BEDRNOVÁ E. - NOVÝ I. *Moc, vliv, autorita.* Praha: nakladatelství MANAGEMENT PRESS 2001. 19s. 31s 36s ISBN 80-7261-053-8.
- [3] ČAČKA, O. *Psychologie dítěte.* Tišnov L.P.: nakladatelství SURSUM, 1996. ISBN 80-85799-03-0
- [4] CLOUD, H. TOWNSEND, J. *Děti a hranice.* Praha : nakladatelství Návrat domů, 1999. ISBN 80-7255-002-0
- [5] MATĚJČEK, Z. *Po dobrém nebo po zlém?* Praha : nakladatelství Portál, 2000. ISBN 80-7178-486-9
- [6] MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny.* Praha : Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-05-9
- [7] PRŮCHA, J. - Waltrová, E. - Mareš, J. *Pedagogický slovník.* Praha : nakladatelství Portál, 2003. ISBN 80-7178-772.
- [8] ROGGE, J. *Děti potřebují hranice.* Praha : nakladatelství Portál, 2000. ISBN 80-7178-418-4.
- [9] SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině.* Praha : nakladatelství PRÁH, nakladatelství SVÁN, 1994. ISBN 80-901325-0-2.
- [10] SALADIN-GRIZIVATZ, C. *Rodičovská autorita.* Praha: nakladatelství Portál, 2002. ISBN 80-7178-676-4
- ŘEHULKOVÁ, O. – ŘEHULKA, E. *Psychologické otázky adolescence.* Brno : nakladatelství Albert, 2001. ISBN 80-7326-001-8
- [11] VALIŠOVÁ, A. *Autorita ve výchově - vzestup, pád nebo pomalý návrat.* Praha : nakladatelství Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-857-3.

Článek v časopise:

- [1] Ryšánková, M. *Děti, rodiče a rozvody.* Psychologie dnes. 2002, roč. 8, č. 7-8, s. 21.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1.A.....	29
Graf č. 1.B.....	29
Graf č. 2.A.....	30
Graf č. 2.B.....	30
Graf č. 3.A.....	31
Graf č. 3.B.....	31
Graf č. 4.A.....	32
Graf č. 4.B.....	32
Graf č. 5.A.....	33
Graf č. 5.B.....	33
Graf č. 6.A.....	34
Graf č. 6.B.....	34
Graf č. 7.A.....	35
Graf č. 7.B.....	35
Graf č. 8.A.....	37
Graf č. 8.B.....	37
Graf č. 9.A.....	38
Graf č. 9.B.....	38
Graf č. 9.C.....	39
Graf č. 9.D.....	39
Graf č. 10.A.....	41
Graf č. 10.B.....	41

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Dotazník

Milí žáci,

do rukou se vám dostal dotazník na téma „Vztah dospívajících k autoritám“. Ráda bych s vaší pomocí zjistila, jak autoritu vnímáte vy a co si pod tímto pojmem představujete.

Vypracování dotazníku je anonymní a jeho vyhodnocení bude sloužit pouze jako podklad k vypracování bakalářské práce v oboru sociální pedagogika .

Vždy jednu zvolenou odpověď prosím zakroužkujte. Za vyplnění předem děkuji.

1. Jsem

a) chlapec

b) dívka

2. Je mi

a) 10 let

b) 11 let

c) 14 let

d) 15 let

e) 16 let

3. Bydlím

a) na vesnici

b) ve městě

4. V domácnosti žiji

- a) s oběma rodiči
- b) s jedním z rodičů
- c) žiji u prarodičů - jiných příbuzných
- d) ostatní

5. Zamysli se nad tím komu se doma raději svěříš, kdo tě nejlépe zná?

- a) matce
- b) otci
- c) nedokážu posoudit jestli matce nebo otci, znají mě oba stejně
- d) jiná odpověď.....

6. Na škále od 1 do 5 oznámkuj rodiče, jak jsou na tebe přísní.

Hodnocení je totožné jako styl známkování ve škole

/1 je pěkná známka, 5 je na propadnutí, jsou příliš přísní/

1 2 3 4 5

7. Jaký člověk je pro tebe autoritou ?

- a) Takový, kterého poslechnu, protože je silnější než já.
- b) Takový, který je hodný a poslouchám ho protože vím, že mě má rád.
- c) Osoba veřejně známá (televizní, filmová hvězda nebo známý politik)
- d) Takový člověk, který mě dokáže zaujmout a nevnímám ho jako autoritu (kamarádský)
- e) Starší lidé

8. Kdo je větší autorita?

- a) maminka
- b) tatínek
- c) sourozenec
- d) učitel
- e) kamarád

9. Kdybys měl/a kouzelný prsten a chtěl/a jsi osobě vybrané v otázce č.8. vymazat nebo přidat vlastnosti, které by to byly ?

a) napiš co se ti na něm líbí, čehosi vážíš ?

.....

b) napiš co se ti na něm nelíbí, co bys chtěl/a změnit ?

.....

c) líbí se mi takový jaký je

10. Je lepší být rodičem nebo dítětem a proč?

.....

.....

.....

.....

Milí žáci,

do rukou se vám dostal dotazník na téma „Vztah dospívajících k autoritám“. Ráda bych s vaší pomocí zjistila, jak autoritu vnímáte vy a co si pod tímto pojmem představujete.

Vypracování dotazníku je anonymní a jeho vyhodnocení bude sloužit pouze jako podklad k vypracování bakalářské práce v oboru sociální pedagogika .

Vždy jednu zvolenou odpověď prosím zakroužkujte. Za vyplnění předem děkuji.

1. Jsem

- a) chlapec
- b) dívka

2. Je mi

- a) 10 let
- b) 11 let
- c) 14 let
- d) 15 let
- e) 16 let

3. Bydlím

- a) na vesnici
- b) ve městě

4. V domácnosti žiji

- a) s oběma rodiči
- b) s jedním z rodičů
- c) žiji u prarodičů - jiných příbuzných
- d) ostatní

5. Zamysli se nad tím komu se doma raději svěříš, kdo tě nejlépe zná?

- a) matce
- b) otci
- c) nedokážu posoudit jestli matce nebo otci, znají mě oba stejně
- d) jiná odpověď.....

6. Na škále od 1 do 5 oznámkuj rodiče, jak jsou na tebe přísní.

Hodnocení je totožné jako styl známkování ve škole

/1 je pěkná známka, 5 je na propadnutí, jsou příliš přísní/

1 2 3 4 5

7. Jaký člověk je pro tebe autoritou ?

- a) Takový, kterého poslechnu, protože je silnější než já.
- b) Takový, který je hodný a poslouchám ho protože vím, že mě má rád.
- c) Osoba veřejně známá (televizní, filmová hvězda nebo známý politik)
- d) Takový člověk, který mě dokáže zaujmout a nevnímám ho jako autoritu (kamarádský)
- e) Starší lidé

8. Kdo je větší autorita?

- a) maminka
- b) tatínek
- c) sourozenec
- d) učitel
- e) kamarád

9. Kdybys měl/a kouzelný prsten a chtěl/a jsi osobě vybrané v otázce č.8. vymazat nebo přidat vlastnosti, které by to byly ?

a) napiš co se ti na něm líbí, čehosi vážíš ?

..... Občas vtipný; dokáže pochopit moji situaci.....

b) napiš co se ti na něm nelíbí, co bys chtěl/a změnit ?

..... někdy až moc přísný, občas naštvaný.....

c) líbí se mi takový jaký je

10. Je lepší být rodičem nebo dítětem a proč?

..... Dítětem, méně povinností a starostí.....

.....

.....

.....